

ความทรงจำล้านนาในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม

กฤต โสดาลี^{1*} และ นัยนา ประทุมรัตน์²

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Received 29/03/25 /Revised 25/11/25 /Accepted 29/12/25

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง ความทรงจำล้านนาในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความทรงจำล้านนาในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม โดยได้อาศัยแนวคิด การเล่าอาณานิคม และแนวคิดความทรงจำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดทฤษฎีในงานวิจัย ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม เป็นนวนิยายที่ได้สร้างภาพจำลองในจำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ภาพจำลองด้านการเมืองที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้แข่งขันกันระหว่างกลุ่ม ข้าราชการสยาม กลุ่มชาวตะวันตก และกลุ่มเจ้านายท้องถิ่น 2) ภาพจำลองด้านธุรกิจการค้าที่แสดงให้เห็นถึงความได้เปรียบทางการค้าของเชียงใหม่ อันเนื่องมาจากการมีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมแก่ การค้าขาย และการมีฝิ่นป่าที่อุดมสมบูรณ์ 3) ภาพจำลองด้านสังคมได้แสดงให้เห็นเชียงใหม่ในยุคที่ เผชิญหน้ากับลัทธิอาณานิคมตะวันตก ทำให้คนในท้องถิ่นเกิดมุมมองอยู่สองแนวทาง มีทั้งเกิดความกังวลเกี่ยวกับการเข้ามาของชาวตะวันตก และยอมรับในแนวทางของชาวตะวันตก 4) ภาพจำลอง ด้านโลกทัศน์ที่จำลองให้เห็นปรากฏการณ์เกี่ยวกับการปะทะกันของโลกทัศน์แบบตะวันตกที่ได้รับการต่อต้านจากคนในท้องถิ่น และ 5) ภาพจำลองด้านวิทยาการตะวันตกที่จำลองขึ้นเพื่อให้เห็นลักษณะ ของการสร้างรายได้ให้แก่ชาวตะวันตก

คำสำคัญ : ความทรงจำล้านนา, นวนิยาย, ล้านนา

*Corresponding Author

Lanna Memory in the Novel ‘Lanna Harem’

Kit Sodalee^{1*} and Naiyana Partoomrat²

¹ Thai language, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Rajabhat Maha Sarakham University

² Library and Information Science, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Rajabhat Maha Sarakham University

Received 29/03/25 /Revised 25/11/25 /Accepted 29/12/25

Abstract

The research entitled ‘Lanna Memory in the Novel Lanna Harem’ is a qualitative study that aims to investigate the representation of Lanna memory in the novel Lanna Harem. The study synthesizes postcolonial theory and memory studies to construct its theoretical framework. The findings reveal that the novel Lanna Harem constructs five dimensions of memory representation. First, the political representation illustrates the contestations among Siamese officials, Westerners, and local aristocrats. Second, the commercial representation highlights Chiang Mai’s advantages in trade, stemming from its strategic geographical location and its abundant forests. Third, the social representation depicts Chiang Mai during the period of Western colonial encroachment, which led to two divergent attitudes among the local populace: apprehension toward Western intrusion on the one hand, and acceptance of Western ways on the other. Fourth, the worldview representation portrays the clash between Western worldviews and local resistance. Finally, the scientific and technological representation demonstrates how Western knowledge and expertise emerged as mechanisms for generating income for Westerners.

Keywords: Local Memories, Literature, Lanna

* Corresponding Author

บทนำ

นวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม เป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของลาวเหนือหรือเมืองเชียงใหม่ในยุคล่าอาณานิคมสมัยรัชกาลที่ 4–5 เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในการแย่งชิงอำนาจเพื่อครอบครอง และฉกฉวยผลประโยชน์ทางการค้าในดินแดนลุ่มแม่น้ำปิง แสดงให้เห็นภาพวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิต และคติชนวิทยาของยุคสมัยดั้งเดิม จากสังคมเกษตรกรรมสู่ธุรกิจการค้าระหว่างประเทศท่ามกลางวิกฤตการณ์เมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ (Thai PBS, 2567) ผ่านมุมมองการเล่าเรื่องของศาสนาจารย์ซิค หรือ หมอซิค บุคคลในประวัติศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของเชียงใหม่ในช่วงที่ต้องเผชิญหน้ากับลัทธิล่าอาณานิคมตะวันตกกับการสร้างรัฐสมัยใหม่ของสยาม

ข้อเสนอหลักที่งานวิจัยเรื่องนี้พยายามพิสูจน์ให้เห็นคือ การนำเสนอประวัติศาสตร์ของเชียงใหม่ในช่วงที่ถูกรุกรานจากลัทธิจักรวรรดินิยม ทั้งจากจักรวรรดิสยามและจักรวรรดิยุโรป ซึ่งส่งผลให้เชียงใหม่กลายเป็นพื้นที่ความขัดแย้งในมิติต่าง ๆ นวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม จึงเป็นสื่อแห่งความทรงจำที่นำเสนอประวัติศาสตร์เชียงใหม่ผ่านเรื่องราวชีวิตของศาสนาจารย์ซิค มิชชันนารีชาวตะวันตกที่เข้ามาเผยแผ่คริสต์ศาสนา ในสมัยพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์จนถึงพระเจ้าอินทวิชยานนท์ ตั้งแต่การเข้ามาในสยาม การอาศัยอยู่ในเชียงใหม่ บทบาทของมิชชันนารี การประกอบธุรกิจปางไม้ ตลอดจนการสร้างฮาเริ่มเลี้ยงดูหญิงชาวพื้นเมือง จนกระทั่งตัวละครนี้ได้เสียชีวิตลง นวนิยายเรื่องนี้จึงมีลักษณะใกล้เคียงกับชีวประวัติมากกว่าจะเป็นเรื่องอ่านเล่นที่มุ่งนำเสนอประเด็นเรื่องความรัก

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นต่อนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม ในบทบาทของการเป็นนวนิยายที่แสดงให้เห็นภาพจำลองและการผลิตความทรงจำล้านนาในยุคการล่าอาณานิคม งานวิจัยเรื่อง ความทรงจำล้านนาในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความทรงจำล้านนาในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม ที่จะให้เห็นเหตุการณ์ในอดีตของเชียงใหม่ในช่วงที่เชียงใหม่ต้องเผชิญกับลัทธิล่าอาณานิคมตะวันตก และการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมืองของสยาม โดยอาศัยกรอบแนวคิดการล่า

อาณานิคม และแนวคิดความทรงจำ มาสังเคราะห์ร่วมกันเป็นกรอบแนวคิดทฤษฎีในงานวิจัย

วัตถุประสงค์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความทรงจำล้านนาในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยเรื่อง ความทรงจำล้านนาในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม ได้อาศัยกรอบแนวคิดการล่าอาณานิคมและแนวคิดความทรงจำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดทฤษฎีในงานวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดการล่าอาณานิคม

ในบทความเรื่อง Colonialism: A theoretical overview ของ Osterhammel (2005) ได้อธิบายแนวคิดการล่าอาณานิคมว่า “ลัทธิการล่าอาณานิคมเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างชนพื้นเมืองกับผู้รุกรานชาวยุโรป โดยผู้รุกรานชาวยุโรปได้ดำเนินนโยบายทางการเมืองที่ยึดเอาผลประโยชน์ของประเทศชาติตนเป็นหลัก ขณะเดียวกันก็ได้ปฏิเสธวัฒนธรรมของชนพื้นเมือง”

ลัทธิล่าอาณานิคมจะมีกระบวนการในการเข้าครอบงำในสองรูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 ลัทธิล่าอาณานิคมจะมุ่งเข้าไปสร้างถิ่นฐานอยู่ในดินแดนใหม่ เรียกว่า ลัทธิอาณานิคมแบบตั้งถิ่นฐาน (Settler colonialism) และรูปแบบที่ 2 ลัทธิล่าอาณานิคมจะเน้นเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ทางด้านธรรมชาติและแรงงานของผู้คนในดินแดนใหม่ เรียกว่า ลัทธิล่าอาณานิคมแบบแสวงหาผลประโยชน์ (Exploitation colonialism) (ศัทธิยากรศศิธรามาศ, ม.ป.ป.)

ในกรณีของสยามถือว่าสยามได้ถูกลัทธิล่าอาณานิคมกระทำในรูปแบบของการแสวงหาผลประโยชน์ ปรากฏการรุกรานของลัทธิการล่าอาณานิคมขึ้นเป็นครั้งแรกในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลลำดับถัดมาคือพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงดำเนินนโยบายทางการเมืองการทูตในลักษณะของ

การถ่วงดุลอำนาจ (Balance of power) กับชาตินิยมอำนาจตะวันตก โดยเฉพาะประเทศอังกฤษกับประเทศฝรั่งเศส และพยายามปรับปรุงประเทศให้เป็นรัฐสมัยใหม่แบบตะวันตก (ศักดิ์สิทธิ์ เชาวน์ลักษณ์สกุล, 2557) ตลอดจนอาศัยข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์มาขึ้นเขตแดนของสยามตามแบบอย่างรัฐสมัยใหม่ให้เกิดความชัดเจน จนนำไปสู่การเกิดข้อพิพาทกับประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศส

2. แนวคิดความทรงจำ

ในงานเขียนเรื่อง Literature and the production of cultural memory: Introduction ของ Astrid Erll และ Ann Rigney ได้มีการกล่าวถึงบทบาทของวรรณกรรมในความทรงจำว่ามีบทบาทสามมิติ ได้แก่ มิติที่ 1 วรรณกรรมในฐานะสื่อแห่งการระลึก (Medium of remembrance) ที่มีการถ่ายทอดอดีตผ่านโครงเรื่อง มุมมอง และรูปแบบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ มิติที่ 2 วรรณกรรมในฐานะวัตถุแห่งการระลึก (Object of remembrance) ที่มีการนำวรรณกรรมมาตีความใหม่ เขียนซ้ำ (Rewriting) และเชื่อมโยงกับเรื่องราวในอดีตเพื่อสร้างการโต้แย้งกับความทรงจำในอดีต และมิติที่ 3 วรรณกรรมในฐานะภาพจำลองและการผลิตความทรงจำ (Mimesis of cultural memory) ที่แสดงให้เห็นกระบวนการระลึก การคัดเลือก และการตีความอดีต ทั้งในระดับปัจเจกและสังคม (Erll, & Rigney, 2006)

วิธีการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ความทรงจำล้านนาในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลจำนวน 2 แหล่ง ได้แก่ 1) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม ผลงานของสาคร พูลสุข ที่ได้ตีพิมพ์กับพญญักษ์สำนักพิมพ์ ในปี พ.ศ. 2567 และ 2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือ เช่น หนังสือ บทความ งานวิจัย ฯลฯ โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการล่าอาณานิคม ประวัติศาสตร์ล้านนา และแนวคิดความทรงจำ

2. ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาความทรงจำล้านนาในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม โดยมีมุมมองต่อวรรณกรรมในบทบาทของภาพจำลอง และการผลิตความทรงจำล้านนา

3. ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการล่าอาณานิคมและแนวคิดความทรงจำมาวิเคราะห์ นวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ข้อเสนอแนะ และอภิปราย ผลการศึกษาในประเด็นที่น่าสนใจจากการศึกษา ในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

ผลการวิจัย

นวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม เป็นนวนิยายที่แสดงให้เห็นความทรงจำล้านนาในยุค การล่าอาณานิคมตะวันตก โดยเป็นการแสดงผ่านการจำลองภาพของเชียงใหม่ในยุค การเผชิญหน้ากับลัทธิล่าอาณานิคมตะวันตกและการแผ่ขยายอำนาจทางการเมืองของ สยาม มีประเด็นในการวิเคราะห์ดังนี้

1. ภาพจำลองด้านการเมือง

ภาพจำลองด้านการเมืองเป็นภาพเหตุการณ์ทางการเมืองที่พบอยู่ในนวนิยาย เรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม โดยภาพดังกล่าวได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อจำลองเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ของเชียงใหม่ในช่วงที่เชียงใหม่ได้เผชิญหน้ากับลัทธิล่าอาณานิคมตะวันตกและการขยาย อำนาจของสยามมาสู่หัวเมืองฝ่ายเหนือ ซึ่งในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม ได้จำลองภาพ ความทรงจำด้านการเมืองในยุคสมัยดังกล่าวว่ามีกลุ่มหัวอำนาจสามกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มข้าราชการสยาม กลุ่มชาวตะวันตก และกลุ่มเจ้านายท้องถิ่น ที่ต่างต้องการหา ผลประโยชน์จากท้องถิ่นล้านนา

ในตอนเปิดเรื่องได้มีการให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานะที่ไม่เท่าเทียมกันของ สยามและเชียงใหม่ ในฐานะที่สยามมีอำนาจที่เหนือกว่าเชียงใหม่ จึงทำให้เชียงใหม่ต้องส่ง เครื่องบรรณาการแก่สยาม ดังนี้

“...โซเฟียเชี่ยวชาญเรื่องภาษา เธอเคยไปอยู่หัวเมืองทางใต้ หรือแม้แต่กับ พวกลาวที่เพชรบุรี ลาวพวกนี้ถูกกวาดจากโคราชมาเป็นเชลยที่เพชรบุรี โซเฟีย สนใจเรื่องนี้มาก และเรากำลังวางแผนว่าจะไปทำงานกับลาวอีกพวกหนึ่ง คือ

ลาวเหนือที่เชียงใหม่ เราโชคดีตรงที่เจ้าเมืองเชียงใหม่ลงมาพระนคร เพื่อถวายบรรณาการแก่พระมหากษัตริย์ ที่พักของเจ้าเมืองเชียงใหม่อยู่ใกล้กับที่พักของเรา เมื่อวานเราเพิ่งทำขนมเค้กไปฝาก และวันนี้ท่านเจ้าเมืองจะมาเยี่ยมพวกเรา” พ่อครูเฒ่าเอ่ยขึ้น

(สาคร พูลสุข, 2567, น. 21-22)

นอกจากจะมีการแสดงให้เห็นภาพจำลองที่เชียงใหม่มีสถานะด้อยกว่าสยามที่ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการแก่สยามแล้ว ยังปรากฏภาพจำลองที่ว่าเชียงใหม่ได้อยู่ภายใต้การดูแลควบคุมจากสยามผ่านการส่งข้าหลวงของสยามมาปกครองด้วย ดังนี้

หลวงภักดินฤมิตร ข้าหลวงใหญ่ประจำเชียงใหม่ เป็นเสนาบดีที่ทางฝ่ายสยามส่งมาเพื่อเป็นหูเป็นตาให้กับทางราชสำนัก เขาดูแลกิจการฝ่ายมณฑลพายัพคอยรายงานความเคลื่อนไหวของบรรดาเจ้านายตามหัวเมืองในภาคเหนือทั้งโดยตรงและแบบลับ ๆ ในขณะเดียวกัน เขายังรับทำหน้าที่เป็นตัวแทนให้กับบริษัทบอร์เนียว ทั้ง ๆ ที่ไม่มีความรู้เรื่องการทำไม้ หรือการบริหารงาน สิ่งเดียวที่เขามีคือ ความมั่นใจในอำนาจของราชสำนัก และความเด็ดขาดในคำพูดของตัวเอง

(สาคร พูลสุข, 2567, น. 284)

ส่วนกลุ่มชาวตะวันตกนั้น นวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม ได้แสดงให้เห็นภาพจำลองเกี่ยวกับชาวตะวันตกที่เริ่มเข้ามามีอำนาจในท้องถิ่นเชียงใหม่จากกิจกรรมการค้าอันเกิดจากการมีมุมมองต่อทรัพยากรธรรมชาติของเชียงใหม่ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การค้าขายจับจอง ดังนี้

“...กระผมทราบมาว่าเวียงเชียงใหม่คึกคักคับคั่งไปด้วยการค้าขาย และถูกจ้องตาเป็นมันจากคนต่างชาติ เดียวนี้ที่นั่นยกเลิกการใช้เงินท้องถิ่น ที่พวกเขาเรียกว่าเงินทอกเชียงใหม่ หันมาใช้เงินรูปแทน การค้าขายต้องมีการจับจองเป็นเจ้าของพื้นที่ ไม่อย่างนั้นเราจะเสียโอกาส แน่่อนว่าในที่สุดทุกอย่างก็จะไหลมายังพระนคร แต่การที่เราไปอยู่ที่นั่น เราจะให้อะไรไหลมาเป็นของเราก็ได้ กระผมไปอยู่ทางโน้น คุณพ่อกับดวงแขอยู่ทางนี้ มันง่ายต่อการจับจองเป็นเจ้าของในเชิงการค้า”

(สาคร พูลสุข, 2567, น. 339-340)

ขณะเดียวกัน นวนิยายเรื่องนี้ก็ได้จำลองภาพเกี่ยวกับกลุ่มชาวตะวันตกว่า อำนาจของกลุ่มคนดังกล่าวนี้เกิดจากความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจทำให้สามารถต่อรองกับ กลุ่มข้าราชการสยามและเจ้านายท้องถิ่น และมีอำนาจเหนือกว่าผู้คนในท้องถิ่นด้วย ดังนี้

หมอซึกเดือดดาล เขาต้องใช้เงินก้อนใหญ่ในการก่อสร้างบ้านที่วางแผนไว้ว่าจะสร้างให้เสร็จพร้อมกับสะพาน แต่จนแล้วจนรอด กลับไม่เป็นไปอย่างที่คิด มีปัญหามากมายตามมา ช่างป่วยกะทันหัน ข้าวของเครื่องใช้ที่สั่งมาจากสยาม เดินทางมาถึงช้า หรือแม้กระทั่งเครื่องจักรที่เขาสั่งมาแปรรูปไม้สักเกิดชำรุด และหาช่างซ่อมแซมได้ยาก

หมอซึกคิดว่าเขาไม่ควรถูกบีบคั้นจากชนชั้นผู้ปกครอง การนิ่งเฉยไม่ยอมรับ และหาเหตุผลอันไม่สมควรมาเล่นงานเขาซึ่งเป็นการกระทำที่น่าละอาย ในที่สุด เขาตัดสินใจส่งคนงานของตัวเองไปนั่งเก็บเงินจากผู้ที่ข้ามสะพาน เขาจะทำอย่างนั้นจนกว่าเจ้าหลวงจะจ่ายเงินให้ตามสัญญาว่าจ้าง

“เจ้าหลวงป๊ะคนแต่เช้าแล้ว”

(สาคร พูลสุข, 2567, น. 443-444)

ในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม ได้มีการจำลองภาพความทรงจำเกี่ยวกับกลุ่มเจ้านายท้องถิ่นที่มีความวิตกกังวลว่า ตนกำลังจะสูญเสียอำนาจและความชอบธรรมในการปกครองแผ่นดิน ดังนี้

เจ้าหลวง หลังเสด็จกลับจากพระนคร มีเรื่องมากมายให้ต้องคิด ทรงเห็นความเจริญก้าวหน้าของสยาม แต่ขณะเดียวกันก็เห็นถึงความน่าหวาดหวั่นของวิถีแห่งอำนาจ เจ้านายชั้นผู้ใหญ่ในหลายวังพูดให้ทรงขบคิดหลายประเด็น แน่นนอนว่าพวกเขายังคงรักษาลบประโยชน์ของตัวเองอย่างแข็งขัน แต่ในขณะเดียวกันเจ้านายหลายพระองค์คล้ายกับจะบอกไปถึงความเปลี่ยนแปลง ผ่านการส่งสัญญาณทั้งดูจริงจังและทีเล่นทีจริง เมื่อถึงเวลาเสด็จกลับ เจ้าหลวงทรงคิดอย่างจริงจังว่า ต่อไปเชียงใหม่ก็คงหนีไม่พ้นไปจากความเปลี่ยนแปลง น้ำปิงไม่ได้มีแค่มนตร์เสน่ห์แห่งแม่ริมอย่างเดียว คงไม่นานมนตร์เสน่ห์แห่งผลประโยชน์ก็จะไหลตามมา ในขณะที่พสกนิกรของพระองค์ยังคงถูกมองว่าเป็นลาว จากสายตาของฝรั่งมังค่ารวมทั้งเจ้านายจากสยาม ที่น่าหวาดหวั่นยิ่งไปกว่านั้น ต่อไปการส่ง

เครื่องบรรณาการ อาจจะไม่หยุดอยู่แค่ทอง หยก ผ้าไหม หรือแม้แต่แม่ญิงรูปงามต่อไปสยามอาจจะเก็บเครื่องบรรณาการแบบใหม่ ด้วยการสุบทุกสิ่งทุกอย่างจากเชียงใหม่ ผ่านระบบเจ้าขุนมูลนายที่ส่งสัญญาณแล้วว่าเข้มข้นอาจจริงอาจจมากขึ้น สงครามกับพวกม่านพม่าในอดีตที่ว่าน่ากลัวน่าสยดสยอง อาจจะน่ากลัวน้อยกว่าสงครามครั้งใหม่ ที่ประหัตประหารกันด้วยเล่ห์เหลี่ยม อำนาจ และความได้เปรียบด้านอาวุธ ที่สำคัญ อำนาจของการเปลี่ยนแปลงน่าสยดสยองกว่าทุกสงครามที่ผ่านมา

(สาคร พูลสุข, 2567, น. 82-83)

ภาพจำลองด้านการเมืองที่พบในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม จึงเป็นภาพจำลองที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้แข่งขันกันระหว่างกลุ่มอำนาจทั้งสามกลุ่ม คือ กลุ่มข้าราชการสยาม กลุ่มชาวตะวันตก และกลุ่มเจ้านายท้องถิ่น ในยุคที่เชียงใหม่ได้เผชิญหน้ากับลัทธิล่าอาณานิคมตะวันตกที่แผ่ร่นเข้ามาในรูปแบบของการเผยแผ่ศาสนาและธุรกิจการค้า ตลอดจนการเผชิญหน้ากับนโยบายขยายอำนาจของสยามที่มีการส่งข้าราชการมาสังเกตการณ์ความเป็นไปของเจ้านายท้องถิ่น ทำให้กลุ่มเจ้านายท้องถิ่นเกิดความวิตกกังวลในอำนาจการปกครองของตน

2. ภาพจำลองด้านธุรกิจการค้า

ภาพจำลองด้านธุรกิจการค้าเป็นภาพบรรยากาศของกิจกรรมการค้าและการประกอบการทางธุรกิจที่พบอยู่ในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม โดยภาพดังกล่าวได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อจำลองให้เห็นถึงบรรยากาศของการค้าขายที่มั่งคั่งของเชียงใหม่ ผ่านการเป็นจุดศูนย์รวมของสินค้านานาชาติและการอาศัยภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์ของเชียงใหม่เพื่อประกอบกิจการปางไม้ โดยในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม ได้มีการจำลองภาพกิจกรรมการค้าที่เกิดขึ้นจากการเป็นจุดศูนย์รวมของผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ ซึ่งทำให้เหมาะแก่การค้าขาย ดังนี้

ตรงบริเวณท่าน้ำแม่น้ำปิง แหล่งรวมผู้คน เรือรลากลากของชาวจีน และสัตว์เทียมเกวียน แยกทั้งอินเดียและปากีสถานกำลังไล่ต้อนฝูงแพะกลับไปยังถิ่นฐานของตัวเอง ซึ่งอยู่ห่างออกไปบริเวณท้ายชุมชน พวกเขาเดินผ่านย่านคนจีนเหลียวมองสินค้าและป้ายชื่อร้านภาษาจีนที่เขียนด้วยหมึกสีดำ มีโคมไฟจีนห้อย

ประดับอยู่หน้าร้าน ชาวจีนมองมานอกร้าน พยายามส่งเสียงร้องเรียกเชิญชวนให้ซื้อสินค้า อุ๊ลาวสำเนียงจีน และชาวปากีสถานก็ตอบกลับด้วยการอุ๊ลาวสำเนียงแขก ที่ฟังดูแปลกแปร่งไม่แพ้กัน แล้วก็พากันหัวเราะทั้งสองฝ่าย

“อากุลาลำ มาผ่อเสื่อจากเมืองจิ้งก่องกำ”

ที่จริงชาวจีนต้องการพูดว่า ‘กุลาดำ มาดูเสื่อจากเมืองจิ้งก่องกำ’ คนเวียงเชียงใหม่เรียกคนตัวสูงใหญ่ว่า กุลา ถ้าเป็นแขกจากอินเดียและปากีสถานจะเรียกว่า กุลาดำ สาเหตุเพราะผิวดำ ส่วนพวกชาวต่างชาติที่ตัวสูงใหญ่ ผิวน้ำขาว พวกเขาริเรียกกว่า กุลาขาว ทั้งหมดเป็นที่แปลกตาแปลกใจของคนเมืองรวมทั้งม่านพม่า เงี้ยว จีนฮ่อ และบรรดาสารพัดเผ่าพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในมณฑลลาวเฉียงทั้งที่อยู่ในพื้นราบและดอยสูง จึงไม่แปลกที่เชียงใหม่จะเป็นแหล่งรวมของบรรดาผู้คน พ่อค้าหมุนน้อยจากดอยสูงจับหมูใส่กระซุสะพายบนไหล่ เดินเร่ขายไปตามถนนดิน ในขณะที่ขบวนล้อบรรทุสมุนไพรรและชาจากดอยมาขายให้คนเมือง บางทีก็แลกกับผ้าทอหรือไม้กวาดสำหรับนำไปตีเป็นมิดพริ้ว

(สาคร พูลสุข, 2567, น. 48-49)

อย่างไรก็ตาม สภาพของบ้านเมืองที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่รายล้อมอยู่นั้นได้ทำให้เชียงใหม่กลายเป็นพื้นที่หมายปองของกลุ่มชาวตะวันตกที่พอมีกำลังทรัพย์เกิดความต้องการที่จะสร้างปางไม้เพื่อแสวงหารายได้ให้มั่งคั่งขึ้น ผ่านมุมมองและความคิดของหมอซิค ตัวละครเอกของเรื่อง เมื่อครั้งได้เห็นสภาพความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ในเชียงใหม่ว่า

แล้วเขาก็ได้เห็น ไม่ใช่เพียงแค่ท่อนซุง คนงาน ช้าง ควาย สายน้ำในลำห้วย แต่ได้เห็นภาพที่เคลื่อนไหวอย่างได้น้ำได้น้ำเนื้อของคำว่าชีวิต ในลำห้วยคนงานที่ถ่อแพท่อนซุง ท่ามกลางสายน้ำเขียว พลาตนิคเดียวหมายถึงความตายบนฝั่ง ช้างท่มเทรียวแรงลากซุงท่อนโต มองไกล ๆ คล้ายก้อนเนื้อสีเทา ใบหูไหวพะเยิบพะยาบ ก้มหัวต่ำ ออกแรงเดิน ส่วนฝูงควายเทียมเกวียนดูเป็นจุดสีตะกั่ว รอลากเกวียน ทั้งหมดเป็นภาพจริงของชีวิต มันกระตุ้นสติปลั่งให้หมอซิคเตลิดไปกับแรงกระตุ้นภายในของตัวเอง เขาตัดสินใจอย่างแน่วแน่ ว่าไม่ทางใดก็ทางหนึ่งไม่วิธีใดก็วิธีหนึ่ง เขาจะต้องเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการค้าขายไม้ซุง ใช้ชีวิตในป่า

เคนทุกอย่างที่มีเพื่อส่งตัวเองไปให้ถึงจุดมุ่งหมาย ที่แม้ในตอนนี้จะยังไม่แจ่มชัด แต่ภาพร่างหยาบ ๆ ได้ก่อขึ้นแล้วในห้วงคำนึงอันน่าตระหนก

(สาคร พูลสุข, 2567, น. 194-195)

นวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเร็ม จึงเป็นนวนิยายที่ได้สร้างภาพจำลองของเชียงใหม่ในด้านธุรกิจการค้าในยุครัชสมัยรัชกาลที่ 4-5 ขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความได้เปรียบทางด้านการค้า อันเนื่องมาจากการมีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมแก่การค้าขาย เนื่องจากมีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่านจึงทำให้เกิดการเดินทางค้าขายกับหลากหลายเชื้อชาติ และการมีผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้เชียงใหม่เป็นพื้นที่หมายปองของชาวตะวันตกเพื่อหมายสร้างความมั่งคั่งให้แก่ตน

3. ภาพจำลองด้านสังคม

ภาพจำลองด้านสังคมเป็นภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเชียงใหม่ที่พบอยู่ในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเร็ม โดยภาพดังกล่าวได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อจำลองให้เห็นมุมมองและความคิดของผู้คนในยุคที่เชียงใหม่ได้เปิดรับชาวตะวันตกเข้ามาในสังคมท้องถิ่น

ในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเร็ม ได้มีการแสดงให้เห็นภาพจำลองด้านสังคมในตอนทีคณะมิชชันนารีของเดเนียล แมคกิลวารี (Daniel McGilvary) ได้เดินทางมาในเชียงใหม่ ทำให้ผู้คนในเชียงใหม่เกิดความระแวงระวังต่อกลุ่มคณะมิชชันนารีชาวตะวันตกเป็นอย่างมาก

ในขณะที่เดินไปตามถนน สองสามีภรรยาและผู้ติดตามรู้สึกได้ถึงกลิ่นอายแปลกประหลาด ไม่ถึงกับอันตราย มุ่งร้ายหมายขวัญ แต่ก็ไม่เป็นมิตรเสียทีเดียว ดูเอาจากสีหน้า แววตา และท่าทีเมื่อเดินสวนทางกัน บางคนแอบมองมาจากบ้าน เมื่อทั้งสองผ่านไป เสียงปิดหน้าต่างดังผิดปกติดังตามหลัง สุนัขหลายตัวออกมาเห่าอย่างอึกอัก ร้องอยากเห็น เด็กทั้งหญิงชายหน้าตาค่อนข้างซีดเซียวชูปนมแอบมองอยู่หลังเสาบ้าน ส่วนมากพุโร หัวเป็นชันนระตุ และเคี้ยวอะไรบางอย่างอยู่ในปากตลอดเวลา

(สาคร พูลสุข, 2567, น. 58-59)

อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มคนในท้องถิ่นก็ยังคงมีคนที่เปิดกว้างยอมรับชาวตะวันตก เช่น ครอบครัวของสีโหม่ ซึ่งในภายหลังบิดาของสีโหม่ก็ตัดสินใจให้สีโหม่เข้ารับเปลี่ยนศาสนาเป็นนัถือศาสนาคริสต์

หนานวิชัย ชายวัยเลยกลางคนออกมาต้อนรับคณะของหมอแมคคิลวารี เขาตัดสินใจเข้ารับนัถือศาสนาคริสต์ และยืนยันหนักแน่นว่าจะให้ลูกชายรับการปลูกฝีให้ทรพิษ ก่อนหน้าขบวนของหมอแมคคิลวารีจะเดินทางมาถึง ชาวบ้านหลายกลุ่มซึ่งไม่เห็นด้วย ทั้งหัวนัลลอมและข่มขู่สารพัด ให้เขาถอนตัว บ้างอ้างว่าผีปู่ผีย่าจะมาเล่นงานถึงตาย บ้างว่าทรยศต่อพระสงฆ์องค์เจ้าไม่มีวันเจริญก้าวหน้า ตายไปต้องตกนรกหมกไหม้

(สาคร พูลสุข, 2567, น. 173-174)

นวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเร็ม จึงเป็นนวนิยายที่ได้สร้างภาพจำลองเกี่ยวกับสังคมของเชียงใหม่ในยุคที่เผชิญหน้ากับลัทธิล่าอาณานิคมตะวันตก ทำให้คนในท้องถิ่นเกิดมุมมองที่แตกต่างกันออกไปอยู่ในสองแนวทาง โดยในแนวทางหนึ่งก็เกิดความกังวลเกี่ยวกับการเข้ามาของชาวตะวันตก แต่ในอีกแนวทางหนึ่งก็เกิดมุมมองในลักษณะที่จะทำให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น จึงควรจะเรียนรู้เอาไว้ เพื่อจะมีประโยชน์ต่อตนในภายภาคหน้า

4. ภาพจำลองด้านโลกทัศน์

ภาพจำลองด้านโลกทัศน์เป็นภาพปรากฏการณ์การปะทะกันระหว่างโลกทัศน์แบบตะวันตกกับโลกทัศน์แบบตะวันออกที่พบในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเร็ม โดยปรากฏการณ์ดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงการตั้งอยู่บนหลักความเชื่อที่แตกต่างกัน ตอนที่คณะมิชชันนารีแมคคิลวารีได้ทำการปลูกฝีให้กับคนในท้องถิ่น ซึ่งการมีโลกทัศน์ที่อยู่คนละหลักความเชื่อนั้นได้ทำให้คณะมิชชันนารีกับคนในท้องถิ่นเกิดความคิดที่ขัดแย้งกัน

“นี่คือบ้านของหนานวิชัย วันนี้เราจะปลูกฝีกันที่นี่ เริ่มต้นด้วยลูกชายของหนานวิชัย ชื่อศรีโหม่”

โซเฟียเอ่ยขึ้น หลอนผ่านสถานการณ์หมิ่นเหม่มาหลายครั้ง นับตั้งแต่เจ้าเมืองเชียงใหม่อนุญาตให้ทำการปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษที่คร่าชีวิตผู้คนไปจำนวนไม่น้อย แต่ชาวเมืองหลายกลุ่มยังคงไม่วางใจ บ้างก็ว่าเป็นเล่ห์กลของพวกเผยแผ่

ศาสนา อ่างพระเจ้าเพื่อชักชวนให้เปลี่ยนมาเข้ารีต บ้างแข่งชักหักกระดูกเพราะ
ยังคงเชื่อหมอเมือง ผีสาวเทวดา แต่โซเฟียและแมคกิลวารียังคงมุ่งมั่นในหน้าที่
ของตัวเอง ทั้งสองคิดว่า トラบโดที่เจ้าเมืองเชียงใหม่ยังคงอนุญาต トラบนั้นจะ
ยืนหยัดทำหน้าที่ทั้งในนามพระเจ้าและในนามความถูกต้องทางการแพทย์

(สาคร พูลสุข, 2567, น. 173)

นวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเร็ม จึงเป็นนวนิยายที่ได้สร้างภาพจำลองด้านโลกทัศน์
ขึ้นในลักษณะของการตั้งอยู่บนหลักความเชื่อที่แตกต่างกัน โดยจำลองให้เห็นปรากฏการณ์
เกี่ยวกับการปะทะกันของโลกทัศน์แบบตะวันตกว่าได้ถูกนำเข้าโดยกลุ่มคณะมิชชันนารีและ
ได้รับการต่อต้านจากคนในท้องถิ่นที่มีโลกทัศน์ในอีกรูปแบบหนึ่ง

5. ภาพจำลองด้านวิทยาการตะวันตก

ภาพจำลองด้านวิทยาการตะวันตกเป็นภาพการเกิดขึ้นของวิทยาการตะวันตก
ที่พบได้ในนวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเร็ม โดยในนวนิยายเรื่องนี้ได้มีการจำลองขึ้นในลักษณะ
ของการนำวิทยาการตะวันตกมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างรายได้ เช่น ในตอนที่
หมอซิคตัวละครเอกของเรื่องได้มองเห็นถึงโอกาสในการสร้างรายได้เนื่องจากล้านนายังมี
วิธีการสร้างบ้านที่ไม่ทันสมัย หมอซิคจึงได้เสนอแก่เจ้าวรรณตัวละครหญิงที่มีเชื้อสาย
เจ้านายท้องถิ่นว่า

ช่วงสายของการพบกันในวันนั้น ทั้งคู่ต่างแปลกใจซึ่งกันและกัน ที่ต่างก็ดู
เจียบและเอาจริงเอจัง

“ข้ามีข้อเสนอเรื่องธุรกิจ เขาจะแบ่งผลประโยชน์กันอย่างเป็นธรรม”
หมอซิคเป็นฝ่ายเริ่มขึ้นก่อน

“สุ่มีอะหยั่งก็อูมา” เจ้านางเอ่ยขึ้นบ้าง

“ข้ามีแผนที่จะหาผลประโยชน์ แต่สุดท้ายต้องช่วย สังเกตว่า เือน หรือคุ่ม
หรือวัดวาต่าง ๆ มันดูงามก็จริง แต่ในท้ายที่สุด ต่อไปทางหน้ามันก็จะทรุดโทรม
เหตุเพราะมันสร้างขึ้นอย่างปฏิกูลหลักวิศวกรรม คือ สร้างตามฝีมือที่สืบทอดกันมา
ของหมู่เหล่า แน่นนอนว่ามั่นคง แต่แข็งแรง ข้าก็เลยคิดว่า จะฮับจ้างสร้างบ้าน
หรือคุ่ม หรือแม้แต่วัด โดยที่ถูกต้องตามหลักการก่อสร้าง ภาษาสมัยใหม่เป็นฮ้อง
ว่า หลักวิศวกรรม” หมอซิคอธิบาย

“แล้วสุจะเริ่มต้นอย่างไร” เจ้านางซึก

“ข้าจะเริ่มต้นด้วยการสร้างคุ้มหื้อสุโดยบ่คิดค่าจ้าง แต่สุต้องช่วยแนะนำ
หื้อบรรดาเจ้านายคุ้มต่าง ๆ หรือแม้แต่บรรดาหมู่คนมีเงินมีทอง จ้างข้าสร้างบ้าน
หื้อหมู่เขา แล้วเฮาค่อยมาแบ่งผลประโยชน์กัน ตามสัดส่วนที่เป็นธรรม”

(สาคร พูลสุข, 2567, น. 288-289)

นอกจากเหตุการณ์นี้แล้วยังมีอีกเหตุการณ์หนึ่งที่นวนิยายเรื่องนี้ได้จำลองขึ้น
ในด้านวิทยาการตะวันตก โดยเป็นการยื่นข้อเสนอกับเจ้าวรรณเช่นกันเพื่อก่อสร้างสะพาน
ข้ามแม่น้ำปิง การคมนาคมขนส่งจะได้สะดวกสบายยิ่งขึ้น ความว่า

“อุรุระกันก่อน น้ำจืดไว้ทีหลัง” เจ้านางพูด

“ผู้ตามตรง ข้าก็คิดว่า ถ้าเวียงเชียงใหม่มีสะพานข้ามแม่น้ำปิง เชื่อมสองฝั่ง
หื้อไปมาหาสู่กันได้สะดวก มันจะช่วยหื้อการค้าขาย การปกครองจะง่ายขึ้น
เมื่อทุกอย่างง่าย ภาษีก็จะเก็บได้นักขึ้น เวียงเชียงใหม่จะได้เจริญ เจ้านายสยามจะ
เห็นถึงความสามารถของเจ้าหลวง” หมอชิตพูดเข้าประเด็น

“และคนที่จะฮับสร้างสะพานก็คือสุ แม่่งก่” เจ้านางรู้ทัน

“ด้วยความเห็นชอบของสุ และเจ้ามหาเทวี” หมอชิตเสริม

(สาคร พูลสุข, 2567, น. 356)

นวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม จึงเป็นนวนิยายที่ได้สร้างภาพจำลองด้านวิทยาการ
ตะวันตก ในลักษณะของการเกิดขึ้นเพื่อใช้สร้างรายได้ของชาวตะวันตก เพื่อให้
ชาวตะวันตกเกิดรายได้ที่มั่งคั่งขึ้น ขณะเดียวกันก็ใช้วิธีการโน้มน้าวคนในท้องถิ่นเพื่อให้เห็น
ถึงความจำเป็นในการรับวิทยาการดังกล่าว

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า นวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม ได้แสดงให้เห็นภาพจำลองที่มี
ความสำคัญต่อบริบททางประวัติศาสตร์และสังคมล้านนา โดยแสดงให้เห็นภาพจำลอง
ด้านการเมืองที่สะท้อนการต่อสู้และการแข่งขันระหว่างกลุ่มข้าราชการสยาม
กลุ่มชาวตะวันตก และกลุ่มเจ้านายท้องถิ่น อันเป็นการชี้ให้เห็นถึงพลวัตของอำนาจ

ที่ซับซ้อน ประการที่สอง ภาพจำลองด้านธุรกิจการค้าที่แสดงให้เห็นความได้เปรียบทางเศรษฐกิจของเมืองเชียงใหม่ซึ่งเกิดจากความได้เปรียบด้านทำเลที่ตั้งอันเหมาะสมต่อการค้าขาย และทรัพยากรป่าไม้ ประการที่สาม ภาพจำลองด้านสังคมที่สะท้อนบรรยากาศของเชียงใหม่ในยุคเผชิญหน้ากับลัทธิล่าอาณานิคมตะวันตก ส่งผลให้คนในท้องถิ่นมีทัศนคติที่ต่างกันไป ทั้งในลักษณะที่เกิดความกังวลต่อการเข้ามาของชาวตะวันตก และในลักษณะที่ยอมรับวิถีของชาวตะวันตก ประการที่สี่ ภาพจำลองด้านโลกทัศน์ซึ่งสะท้อนการปะทะกันระหว่างโลกทัศน์แบบตะวันตกกับโลกทัศน์ของคนในท้องถิ่น อันนำไปสู่ทั้งการต่อต้านและการปรับตัว และประการที่ห้า ภาพจำลองด้านวิทยาการตะวันตกซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเข้ามาขององค์ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ถูกนำมาใช้เป็นกลไกในการสร้างรายได้ของชาวตะวันตก

นวนิยายเรื่อง ล้านนาฮาเริ่ม เป็นนวนิยายที่ได้นำเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของล้านนามาจำลองสร้างขึ้นในนวนิยาย โดยมีฉากในการดำเนินเรื่องตรงกับในยุคสมัยที่ล้านนาได้เผชิญหน้ากับลัทธิล่าอาณานิคมตะวันตก และการแผ่ขยายอำนาจของสยาม ซึ่งได้จำลองให้เห็นภาพความทรงจำในหลากหลายประเด็น ทั้งการเมือง ธุรกิจการค้า สังคม โลกาทัศน์ และวิทยาการตะวันตก ซึ่งการจำลองภาพดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ในอดีตของเชียงใหม่ในช่วงเวลาดังกล่าวว่าเป็นช่วงเวลาแห่งความขัดแย้งที่เกิดจากภัยคุกคามทั้งจากลัทธิล่าอาณานิคมและจากสยาม อิทธิพลของลัทธิล่าอาณานิคมตะวันตกได้ทำให้เกิดการปะทะกันของโลกทัศน์แบบสอง คือ โลกาทัศน์ตะวันตก และโลกทัศน์ท้องถิ่น ซึ่งมีผลการศึกษาที่สอดคล้องกับบทความวิจัย เรื่อง โลกาทัศน์ของสีโหม่ วิชัย: ศึกษาจากจดหมายของสีโหม่ พ.ศ. 2432-2433 ของ กมลธร ปาละนันท์ และ โดม ไกรปกรณ์ (2562) ที่ได้มีการแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนโลกทัศน์จากแบบท้องถิ่นสู่โลกทัศน์แบบตะวันตก ขณะเดียวกัน งานวิจัยเรื่องนี้ก็มีผลการศึกษาที่สอดคล้องกับบทความวิจัย เรื่อง คุ่มหลวงและเวียงแก้วของเจ้าเชียงใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5: เรื่องราวที่ไม่ถูกเล่าถึงในพงศาวดารสยาม และร่องรอยที่พบในหลักฐานอื่น ของ โดม ไกรปกรณ์ (2556) ซึ่งต่างแสดงให้เห็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของล้านนาในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 ว่าเป็นช่วงที่ล้านนาได้ถูกคุกคามจากฝั่งสยามและจักรวรรดินิยมตะวันตกเช่นกัน

งานวิจัยเรื่องนี้ได้ต่อยอดเกี่ยวกับบทบาทของนวนิยายในฐานะของสื่อความทรงจำที่ได้ช่วยบันทึกเรื่องราวและข้อมูลสำคัญของท้องถิ่น ทั้งในด้านตำนาน ประเพณี หรือวัฒนธรรม เช่นเดียวกับบทความวิจัยเรื่อง ตำนาน ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นชลบุรี ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของปิยะพร ศักดิ์เกษม (อภิรักษ์ ชัยปัญหา, 2565)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรมีการศึกษาทวิวิธีการประกอบสร้างเรื่องเล่า เพื่อแสดงให้เห็นความเป็นมาและพัฒนาการของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านตัวบทนวนิยายได้อย่างชัดเจนขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรมีการศึกษาความทรงจำท้องถิ่นในนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีตของภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อแสดงให้เห็นความทรงจำท้องถิ่นของแต่ละภูมิภาค ในช่วงการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐสมัยใหม่ของสยามได้ชัดเจนขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลธร ปาละนันท์ และ โดม ไกรปกรณ์. (2562). โลกทัศน์ของสีโหม่ วิชัย: ศึกษาจากจดหมายของสีโหม่ พ.ศ. 2432-2433. *วารสารไทยศึกษา*, 15(1), 1-32.
- คัททียากร ศศิธรามาศ. (ม.ป.ป.). *ลัทธิล่าอาณานิคม*. <https://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ลัทธิล่าอาณานิคม>
- โดม ไกรปกรณ์. (2556). คุ่มหลวงและเวียงแก้วของเจ้าเชียงใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5: เรื่องราวที่ไม่ถูกเล่าถึงในพงศาวดารสยาม และร่องรอยที่พบในหลักฐานอื่น. *หน้าจั่ว*, 10, 10-25. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NAJUA/article/download/10625/11328/26797>
- นัทธนัย ประสานนาม. (2560). ความทรงจำเพี้ยน: เรื่องเล่าของ มอม ในวัฒนธรรมความทรงจำและวัฒนธรรมสกรีน. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ เล่าเรื่องเรื่องเล่า*

- เพื่อเชิดชูเกียรติ รองศาสตราจารย์ ดร.สรณัฐ ไตลังคะ ในวาระเกษียณอายุ. (น. 239-268). คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นัทธนี ประสานนาม. (2562). *ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ศักดิ์ภัท เชาวน์ลักษณ์สกุล. (2557). *การสร้างรัฐ-ชาติสยามกับการควบคุมนครรัฐในลัทธิสมัยรัชการที่ 5*. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สาคร พูลสุข. (2567). *ลัทธิอาณานิคม*. ผลงานวิจัยสำนักพิมพ์.
- อภิรักษ์ ชัยปัญญา. (2565). ตำนาน ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นชลบุรีในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของ ปิยะพร ศักดิ์เกษม. *วารสารศิลปกรรมบูรพา*, 25(1), 259-279.
- Erll, A. & Rigney, A. (2006). Literature and the production of cultural memory: Introduction. *European Journal of English Studies*. 10(2), 111-115.
<https://doi.org/10.1080/13825570600753394>
- Osterhammel, J. (2005). *Colonialism: A theoretical overview*. Markus Wiener Publishers.
- Thai PBS. (2567). *เปิดรายชื่อนวนิยาย 8 เล่ม ชิงรางวัลซีไรต์ 2567*.
<https://www.thaipbs.or.th/news/content/344779>